

ACC. N:R M. 15000:1-5.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Landskap: Skåne Upptecknare: Acel Ivan Johansson, Vankiva
Härad: V. Göinge Berättare: " " " "
Socken: Matteröd Berättarens yrke: folklivskollektör
Uppteckningsår: 1960 Född år 1897 i Matteröd

Bad. s. 1-5.

N. M. 159

8/10-60

1. Det var en gammal regel hemma att man skulle göra sig
ordentligt ren till högtiderna. Man använde tvålspis och
anordningen var den enklast tänkbara. Vidare förhölls
ofta grundhygien rengöring i samband med tvättningarna.
Plats för rengöringen var i allmänhet köket eller till
stugan. Vatten värmdes på järnspis eller i den öppna
spisen. På tvål eller såpa ständes inte. Grova
handsdukar användes, godsvävt linne. De odlade
linn hemma regelbundet till omkring 1905 och sedan
en och annan gång. Linnet torrades ordentligt i den
gamla "kassugan" med ^{den gamla} bristkugan, och garnet
hade spunnits hemma till omkring 1890; sedan
lunnades linnet bort för spinning. Sedan vävde man
systan, och i slutet skjuvdes av grovt linne
minst till 1912. I samband med tvättningarna gick
en och annan grova, präktiga handsdukar, vilka i början
var kraftigt i tinnat, liksom skjortorna förste
gång de användes. Efter första tvättning blev de betydligt
mjukare och behagligare.

Man badade på kvällen, var och en sin
den lille. Mor sist av alla.

Bastubad förskott inte i vår by och hade inte
förskottet där åtminstone efter 1850. Troligen
hade bad någon gång förskottet i den gamla
"bassluan".

Ända sedan 1850-talet hade man badat friluftsbad
i Grosjön, ett av Länns högst belägna vatten, kallt
i åar och bäckar. Badning förskott mest på tön-
dagar. Badväkt förskott inte, och man var mycket
när om att pojkar och flickor inte badade i nån-
heten av varandra. - I vardagslag badade vi i
min barndom vid ett gammalt kvarnställe (en
skvattarmölla hade stöjts bort vid ett styfjall på
sommaren 1857). Där hade man murat upp en
liten bastu med kvarnstenen vid kanten.
Jag var att säga familj i byn hade sitt lilla
"familjebadställe" för vardagsbruk (alltså slutet
av 1800-tal till början av 1900-talet). Vid "hög tidiga" till
färd/ besökte man Grosjön eller Fildjarsjön
(söndagar).

(födda 1840-1860)

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

3

för rentvagnningen. De äldre i bygderna tycktes ha varit vana vid att bada juleftard på somrarna. Men det blev väl inte så många gånger var sommar. Kvab eller såpa juleftard ~~var~~ sällan i samband med bad utomhus.

Om kallbadhus tycks det varit att många förtur från de senaste årtiondena.

Från denna tid har man mest sett Hallnäs- eller Skunkstaden vid Råstad man också till Skus.

Om julekänningshet i äldre tider vet jag intet. Nog försökte vi i min ungdom låta, att vi kunde oss själva. Chansen var inte stor.

I Skarbo har man vidut med juleftard i en gammal kvamndamm sedan att man är till baka.

Något varmbadhus hade jag inte besökt före 1914, då jag kom till Lund.

Sedan mitten av 1850-talet har nikt folk från denna bygden "duchit bränn". Det var prästerna, som började, enligt vad jag tror mig veta. Fånga av de gamla berättade, att i alla husornas vänt i väg och påst behandling för sjukdomar vid bränn- eller såsom Ramtörs och Rommby. —

Slåttan Elg i Vankiva hade den 22 juni 1708 förmånat närvarande vid prostkirationen i Vankiva kyrka, därför att han "denne tiden efter Herrens orders skänkt en gammal huskare, som är på Hvergården, till kroppens tillä tiller förbränd nader vid Kullen." (V. Göttinge dombok/708)

Det fanns säkerligen inga badrum här i socknen (Vankiva) år 1920, inte i Mektvuds sockensheller. Här badade hade ~~ett~~ en vattennäsa (badkar av träplåt). I slutet av 1920-talet byggdes de första badrummen med fasta badkar. I prästgården fanns intet badrum, förrän prästgården byggdes 1939 och i skolorna först i mitten på 1940-talet. Inne fanns det inte ens fasta tvättställ

i Motala.

Rendikten har blivit enorad de senaste 10 åren i
den här bygden. I Vankiva torken finns bra beställare
vid sjöas i Måla. Förr badade man friskt i Alnån och dess
siltflöden. Sedan släckte i Hårsholmen kom till, ^(avlägsen minn!) finns
enkel badställe vid Alnån, men vid siltflöden från
Fårstorp och Hårja har ångdammarna badat plåsig.
God sandbotten. Fingaringen är försämrad. Bra badlund
vid Skarps-Skansen i min barndom.